

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (čtvrtého senátu)

9. listopadu 2023*

„Řízení o předběžné otázce – Zneužívající ujednání ve spotřebitelských smlouvách – Smlouva o spotřebitelském úvěru – Směrnice 93/13/EHS – Článek 1 odst. 2 – Ujednání odrážející závazný právní předpis – Článek 3 odst. 1, čl. 4 odst. 1, čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 – Ujednání o zesplatnění úvěru před původně sjednaným datem – Soudní přezkum – Přiměřenost ve vztahu k nesplnění smluvních povinností ze strany spotřebitele – Články 7 a 38 Listiny základních práv Evropské unie – Smlouva zajištěná zástavním právem k nemovitosti – Mimosoudní prodej obydlí spotřebitele“

Ve věci C-598/21,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná na základě článku 267 SFEU rozhodnutím Krajského soudu v Prešove (Krajský soud v Prešově, Slovensko) ze dne 13. září 2021, došlým Soudnímu dvoru dne 28. září 2021, v řízení

SP,

CI

proti

Všeobecné úverové bance a.s.,

SOUDNÍ DVŮR (čtvrtý senát),

ve složení: C. Lycourgos, předseda senátu, O. Spineanu-Matei (zpravodajka), J.-C. Bonichot, S. Rodin a L. S. Rossi, soudci,

generální advokátka: L. Medina,

za soudní kancelář: M. Ferreira, vrchní radová,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 26. října 2022,

s ohledem na vyjádření, která předložili:

- za SP a CI: L. Riedl, advokát,
- za Všeobecnou úverovou banku a.s.: M. Hrbek, advokát,

* Jednací jazyk: slovenština.

– za slovenskou vládu: B. Ricziová, poté E. V. Drugda, jako zmocněnkyně,
– za Evropskou komisi: G. Goddin, R. Lindenthal a N. Ruiz García, jako zmocněnci,
po vyslechnutí stanoviska generální advokátky na jednání konaném dne 12. ledna 2023,
vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článku 47 Listiny základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“) ve spojení s jejími články 7 a 38, směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách (Úř. věst. 1993, L 95, s. 29; Zvl. vyd. 15/02, s. 288, a oprava Úř. věst 2016, L 303, s. 26), čl. 3 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES ze dne 11. května 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu a o změně směrnice Rady 84/450/EHS, směrnic Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 („směrnice o nekalých obchodních praktikách“) (Úř. věst. 2005, L 149, s. 22), čl. 2 odst. 2 písm. a) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS (Úř. věst. 2008, L 133, s. 66, a oprava Úř. věst. 2011, L 234, s. 46), ve znění směrnice Komise 2011/90/EU ze dne 14. listopadu 2011 (Úř. věst. 2011, L 296, s. 35, dále jen „směrnice 2008/48“), jakož i zásady efektivity.
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi SP a CI a Všeobecnou úverovou bankou (dále jen „VÚB“), bankovní institucí, ve věci zdržení se mimosoudního výkonu zástavního práva k nemovitosti představující jejich obydlí, které zaručuje smlouvu o úvěru uzavřenou mezi těmito smluvními stranami.

Právní rámec

Unijní právo

Směrnice 93/13

- 3 Třináctý a šestnáctý bod odůvodnění směrnice 93/13 uvádějí:

„[V]zhledem k tomu, že se předpokládá, že právní nebo správní předpisy členských států, které přímo nebo nepřímo stanoví ujednání spotřebitelských smluv, neobsahují zneužívající ujednání; že se proto nejeví jako nezbytné podřídit ustanovením této směrnice ujednání, která odrážejí závazné právní nebo správní předpisy a zásady nebo ustanovení mezinárodních úmluv, jejichž stranami jsou členské státy; že v tomto ohledu „závazné právní nebo správní předpisy“ v čl. 1 odst. 2 zahrnují také pravidla, která se v souladu s právními předpisy použijí mezi smluvními stranami, pokud nebylo ujednáno jinak;

[...]

vzhledem k tomu, že posouzení zneužívající povahy smluvních ujednání podle zvolených obecných kritérií, zejména v činnostech prodeje nebo poskytování, které mají veřejnoprávní povahu a které poskytují kolektivní služby se zohledněním solidarity mezi uživateli, musí být doplněno o prostředek k celkovému hodnocení různých dotčených zájmů; že to staví do popředí požadavek poctivosti; že při posuzování poctivosti musí být brán zvláštní ohled na sílu vyjednávacích pozic stran, na to, zda měl spotřebitel nějakou pohnutku k tomu, aby souhlasil s ujednáním, a zda zboží bylo dodáno nebo služby poskytnuty na zvláštní objednávku spotřebitele; že požadavek poctivosti může být uspokojen prodávajícím nebo poskytovatelem, jestliže jedná poctivě a spravedlivě s druhou stranou, jejíž oprávněné zájmy musí vzít v úvahu.“

4 Podle článku 1 této směrnice:

„1. Účelem této směrnice je sblížit právní a správní předpisy členských států týkající se zneužívajících ujednání ve smlouvách uzavíraných mezi prodávajícím zbožím nebo poskytovatelem služeb a spotřebitelem.

2. Smluvní ujednání, která odrážejí závazné právní a správní předpisy a ustanovení nebo zásady mezinárodních úmluv, jejichž stranami jsou členské státy nebo Společenství, zejména v oblasti dopravy, nejsou předmětem ustanovení této směrnice.“

5 Článek 3 odst. 1 uvedené směrnice zní takto:

„Smluvní ujednání, které nebylo individuálně sjednáno, je považováno za zneužívající, jestliže v rozporu s požadavkem poctivosti způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele.“

6 Článek 4 odst. 1 téže směrnice stanoví:

„Aniž je dotčen článek 7, posuzuje se zneužívající povaha smluvního ujednání s ohledem na povahu zboží nebo služeb, pro které byla smlouva uzavřena, a s ohledem na všechny okolnosti v době uzavření smlouvy, které provázely její uzavření, a na všechna ostatní ujednání smlouvy nebo jiné smlouvy, ze kterých vychází.“

7 Článek 6 odst. 1 směrnice 93/13 stanoví:

„Členské státy stanoví, že zneužívající ujednání použitá ve smlouvě uzavřené prodávajícím nebo poskytovatelem se spotřebitelem nejsou podle jejich vnitrostátních právních předpisů pro spotřebitele závazná a že smlouva zůstává pro strany závaznou za stejných podmínek, může-li nadále existovat bez dotčených zneužívajících ujednání.“

8 Článek 7 odst. 1 této směrnice uvádí:

„Členské státy zajistí, aby v zájmu spotřebitelů a soutěžitelů byly k dispozici odpovídající a účinné prostředky zabráňující dalšímu používání zneužívajících ujednání ve smlouvách, které uzavírají prodávající nebo poskytovatelé se spotřebiteli.“

Směrnice 2005/29

- 9 Článek 3 směrnice 2005/29, nadepsaný „Oblast působnosti“, v odstavci 1 stanoví:

„Tato směrnice se vztahuje na nekalé obchodní praktiky vůči spotřebitelům, jak je stanoveno v článku 5, před obchodní transakcí týkající se produktu, v jejím průběhu a po ní.“

Směrnice 2008/48

- 10 Bod 10 odůvodnění směrnice 2008/48 uvádí:

„Definice obsažené v této směrnici určují rozsah harmonizace. Povinnost členských států provést ustanovení této směrnice by se tedy měla omezovat na oblast její působnosti stanovenou uvedenými definicemi. Touto směrnicí by však nemělo být dotčeno uplatňování ustanovení této směrnice členskými státy v oblastech, které nespadají do oblasti její působnosti, je-li to v souladu s právem Společenství [...]“

- 11 Článek 2 odst. 2 písm. a) této směrnice uvádí:

„Tato směrnice se nevztahuje na

- a) úvěrové smlouvy, které jsou zajištěny hypotékou nebo jiným srovnatelným zajištěním běžně používaným v členském státě na nemovitý majetek nebo které jsou zajištěny právem souvisejícím s nemovitým majetkem.“

Slovenská právní úprava

Občanský zákoník

- 12 Ustanovení § 53 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník (zákon č. 40/1964, občanský zákoník), ve znění použitelném na spor v původním řízení (dále jen „občanský zákoník“), upravuje zneužívající ujednání ve spotřebitelských smlouvách. Toto ustanovení v odstavci 9 stanoví:

„Pokud jde o plnění ze spotřebitelské smlouvy, které se má vykonat ve splátkách, může dodavatel uplatnit právo podle § 565 nejdříve po uplynutí tří měsíců od prodlení se zaplacením splátky, pokud o tom současně informoval spotřebitele ve lhůtě alespoň 15 dnů na uplatnění tohoto práva.“

- 13 Ustanovení § 54 odst. 1 občanského zákoníku stanoví:

„Smluvní podmínky upravené spotřebitelskou smlouvou se nemohou odchýlit od tohoto zákona v neprospěch spotřebitele. Spotřebitel se zejména nemůže předem vzdát práv, která mu přiznávají tento zákon nebo zvláštní předpisy na ochranu spotřebitele, anebo si jinak zhoršit své smluvní postavení.“

- 14 Ustanovení § 151j odst. 1 tohoto zákoníku stanoví:

„Pokud není pohledávka zajištěná zástavním právem řádně a včas uspokojena, může zástavní věřitel zahájit výkon zástavního práva. V rámci výkonu zástavního práva může zástavní věřitel uspokojit svoji pohledávku způsobem určeným ve smlouvě nebo prodejem zástavy v dražbě podle zvláštního zákona

[...], nebo se domáhat uspokojení pohledávky prostřednictvím prodeje zástavy podle zvláštních zákonů [...], pokud tento zákon či zvláštní zákon nestanoví jinak.“

15 Z žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce vyplývá, že toto ustanovení obsahuje první poznámku pod čarou, vloženou po výrazu „podle zvláštního zákona“, jež odkazuje na zákon č. 527/2002 Z. z. o dobrovolných dražbách a o doplnění zákona Slovenskej národnej rady č. 323/1992 Zb. o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok) v znení neskorších predpisov [zákon č. 527/2002 Z. z. o dobrovolných dražbách a o doplnění zákona Slovenské národní rady č. 323/1992 Zb. o notářích a notářské činnosti (Notářský řád) ve znění pozdějších předpisů, dále jen „zákon o dobrovolných dražbách“], a druhou poznámku pod čarou, uvedenou po výrazu „podle zvláštních zákonů“, která odkazuje na zákon 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok (zákon č. 160/2015, občanský soudní řád) a na zákon č. 233/1995 Z. z. Exekučný poriadok (zákon č. 233/1995, o soudních exekutorech a exekuční činnosti, dále jen „exekuční řád“).

16 Ustanovení § 151m občanského zákoníku stanoví:

„1. Zástavní věřitel může prodat zástavu způsobem stanoveným ve smlouvě o zřízení zástavního práva nebo v dražbě nejdříve po uplynutí 30 dnů od oznámení o zahájení výkonu zástavního práva zástavci a dlužníkovi, pokud osoba dlužníka není totožná s osobou zástavce, nestanoví-li zvláštní zákon jinak. Je-li zástavní právo zapsáno do rejstříku zástav a datum zápisu zahájení výkonu zástavního práva v rejstříku zástav je pozdější než datum oznámení o zahájení výkonu zástavního práva zástavci a dlužníkovi a není-li osoba dlužníka totožná s osobou zástavce, 30denní lhůta začíná běžet ode dne zápisu zahájení výkonu zástavního práva do rejstříku zástav.

2. Zástavce a zástavní věřitel se mohou po oznámení o zahájení výkonu zástavního práva dohodnout, že zástavní věřitel je oprávněn prodat zástavu způsobem dohodnutým ve smlouvě o zřízení zástavního práva nebo v dražbě i před uplynutím lhůty stanovené v odstavci 1.

3. Zástavní věřitel, který zahájil výkon zástavního práva s cílem uspokojit svoji pohledávku způsobem dohodnutým ve smlouvě o vzniku zástavního práva, může kdykoli v průběhu výkonu zástavního práva změnit způsob výkonu zástavního práva a prodat zástavu v dražbě nebo se domáhat uspokojení pohledávky prodejem zástavy podle zvláštních zákonů. Zástavní věřitel je povinen informovat zástavce o změně způsobu výkonu zástavního práva.“

17 Ustanovení § 565 tohoto zákoníku zní:

„Jde-li o plnění ve splátkách, může věřitel žádat o zaplacení celé pohledávky z důvodu neuhrazení některé splátky, jen bylo-li to dohodnuto nebo v rozhodnutí určeno. Toto právo však může věřitel použít nejpozději do splatnosti první následující měsíční splátky.“

Exekuční řád

18 Ustanovení § 63 odst. 3 exekučního řádu stanoví, že nucený prodej nemovitosti může být proveden pouze výjimečně poté, co jej soud povolil, pokud je proti dotčené osobě vedeno několik exekučních řízení týkajících se pohledávek, jejichž celková výše přesahuje 2 000 euro, a pokud soudní exekutor prokáže, že peněžní pohledávku nelze vymáhat jinak.

Zákon o dobrovolných dražbách

- 19 Ustanovení § 16 zákona o dobrovolných dražbách v odstavci 1 stanoví, že dražbu je možné uskutečnit jen na základě písemné smlouvy uzavřené mezi navrhovatelem dražby s dražebníkem.
- 20 Podle ustanovení § 17 tohoto zákona je dražebník povinen vyhlásit konání dražby prostřednictvím oznámení o dražbě. Pokud je předmětem dražby byt, dům, jiná nemovitost, podnik nebo jeho organizační složka nebo pokud nejnižší podání přesáhne 16 550 eur, dražebník uveřejní oznámení o dražbě v registru dražeb nejméně 30 dnů před zahájením dražby. Oznámení o dražbě zašle bez zbytečného odkladu ministerstvu za účelem zveřejnění v *Obchodním věstníku*, jakož i navrhovateli dražby, dlužníkovi zástavního věřitele a vlastníkovi předmětu dražby, pokud se liší od dlužníka.
- 21 Ustanovení § 21 odst. 2 uvedeného zákona stanoví:
- „V případě, že se zpochybňuje platnost smlouvy o zřízení zástavního práva nebo porušení ustanovení tohoto zákona může osoba, která tvrdí, že tím byla dotčena na svých právech, požádat soud, aby určil neplatnost dražby. Právo domáhat se určení neplatnosti dražby však zaniká, pokud se neuplatní do tří měsíců ode dne příklepu, s výjimkou případu, kdy důvody neplatnosti souvisí se spácháním trestného činu a jedná se o dražbu domu nebo bytu, ve kterém je předchozí vlastník předmětu dražby v době příklepu přihlášen k trvalému pobytu, v tomto případě je možné požadovat neplatnost dražby i po uplynutí této lhůty [...]“

Spor v původním řízení a předběžné otázky

- 22 Dne 9. února 2012 poskytla VÚB žalobcům v původním řízení, SP a CI, spotřebitelský úvěr, splatný po dobu 20 let, zajištěný zástavním právem k nemovitosti, a sice k rodinnému domu, ve kterém měli žalobci v původním řízení a další osoby trvalý pobyt (dále jen „dotčená smlouva o úvěru“).
- 23 Před tímto datem uzavřeli žalobci v původním řízení od roku 2004 několik dalších spotřebitelských úvěrů se společností Consumer Finance Holding a.s. (dále jen „CFH“), se kterou byla VÚB v té době hospodářsky propojena. Ze žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce vyplývá, že VÚB přidělila téměř celou částku poskytnutou SP a CI na základě dotčené smlouvy o úvěru na splácení úvěrů poskytnutých společností CFH, které již nebyli schopni splácet. Kromě toho ještě před uzavřením dotčené smlouvy o úvěru jim VÚB poskytla několik spotřebitelských úvěrů, jejichž výši jednostranně stanovila, a které rovněž z velké části přidělila na splácení dluhů a poplatků vyplývajících z úvěrů dříve poskytnutých SP a CI, a to buď jí samotnou, nebo společností CFH.
- 24 V lednu 2013, méně než jeden rok po uzavření dotčené smlouvy o úvěru, požadovala VÚB vzhledem k tomu, že se žalobci v původním řízení dostali do prodlení se splátkami, vrácení všech částek dlužných podle této smlouvy na základě ujednání o zesplatnění úvěru před původně sjednaným datem, obsaženého v uvedené smlouvě (dále jen „ujednání o zesplatnění úvěru“). V dubnu 2013 VÚB oznámila SP a CI své rozhodnutí o přistoupení k výkonu svého zástavního práva prodejem nemovitosti poskytnuté k zajištění úvěru v „dobrovolné“ dražbě, tedy v mimosoudní dražbě.
- 25 Tento druh mimosoudní dražby provádějí, jak vyplývá z žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, soukromé osoby. Poté, co věřitel jednostranně stanovil výši pohledávky, dražebník prodá dotčenou nemovitost mimo jakékoli soudní řízení, aniž předtím může soud přezkoumat

opodstatněnost výše pohledávky nebo přiměřenost prodeje ve vztahu k výši pohledávky. Navzdory nesouhlasu spotřebitelů kvalifikuje zákon tento typ dražby jako „dobrovolnou“. Věřitel může zahájit postup dobrovolné dražby 30 dní po oznámení o výkonu zástavního práva.

- 26 Žalobci v původním řízení podali k Okresnímu soudu v Prešove (Okresní soud v Prešově, Slovensko) návrh na zdržení se této dražby rodinného domu. Tento soud prvního stupně jejich návrh zamítl prvním rozsudkem, který opětovně potvrdil po vrácení věci, přestože jej Krajský soud v Prešove (Krajský soud v Prešově, Slovensko) zrušil. Podle uvedeného soudu prvního stupně z judikatury Nejvyššího soudu Slovenskej republiky (Nejvyšší soud Slovenské republiky) vyplývá, že z rozsudku ze dne 10. září 2014, Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189) nelze dovodit, že ustanovení směrnice 93/13 brání slovenské právní úpravě, která umožňuje mimosoudní výkon zástavního práva formou dobrovolné dražby nemovitosti, kterou spotřebitel poskytl jako zástavu, i když se jedná o jeho obydlí a zajištěná pohledávka se zakládá na smlouvě obsahující zneužívající ujednání.
- 27 Žalobci v původním řízení podali proti tomuto druhému rozsudku odvolání ke Krajskému soudu v Prešove (Krajský soud v Prešově), který je předkládajícím soudem, přičemž zopakovali svůj návrh na zdržení se mimosoudního prodeje jejich obydlí a dovolávali se zejména porušení svých práv jakožto spotřebitelů.
- 28 Předkládající soud je toho názoru, že před prodejem nemovitosti je obzvláště důležité chránit spotřebitele proti nepřiměřeným zásahům do jejich práv, včetně jejich práva na obydlí. Slovenské hmotné právo nestanoví žádnou jinou možnost ochrany *ex ante*, takže spotřebitelé v případě dobrovolné dražby jejich obydlí nemají jinou možnost než podat žalobu znějící na zdržení se výkonu zástavního práva formou tohoto prodeje.
- 29 Tento soud upřesňuje, že v projednávané věci se dotčená smlouva o úvěru vztahovala na dobu 20 let a VÚB uplatnila ujednání o zesplatnění úvěru méně než rok po uzavření této smlouvy z důvodu prodlení se splátkou ve výši 1 106,50 eura. Hodnota rodinného domu, který je předmětem mimo-soudního prodeje, je přinejmenším 30násobně vyšší než částka, kvůli níž VÚB předčasně zesplatnila úvěr a přistoupila k výkonu zástavního práva.
- 30 Předkládající soud uvádí, že podle slovenského práva podléhá uplatnění takového ujednání o zesplatnění úvěru, jako je ujednání dotčené ve věci v původním řízení, pouze jediné podmínce, a sice prodlení s platbou v délce tří měsíců, a dodržení povinnosti věřitele zaslat upomínku s poskytnutím dodatečné patnáctidenní lhůty.
- 31 Tato právní úprava, jakož i judikatura Nejvyššího soudu Slovenskej republiky (Nejvyšší soud Slovenské republiky) uvedená v bodě 26 tohoto rozsudku mohou být v rozporu s unijním právem, a zejména se zásadou proporcionality, jelikož umožňují prodej nemovitosti, v níž má spotřebitel bydliště, a to i v případě méně závažného porušení smlouvy.
- 32 Kromě toho podle předkládajícího soudu bez ohledu na ochranu, kterou poskytují články 7, 38 a 47 Listiny, směrnice 93/13 a 2005/29, jakož i zásadu efektivity, nepřiznává vnitrostátní právní úprava týkající se výkonu zástavního práva k nemovitosti prostřednictvím dobrovolné dražby nemovitosti představující obydlí spotřebitelů, jak ji vykládá Nejvyšší soud Slovenskej republiky (Nejvyšší soud Slovenské republiky), ochraně rodinného obydlí dostatečný význam a nezohledňuje možnost jiných prostředků výkonu zástavního práva. Jak ukazuje praxe, poskytování úvěrů spotřebitelům má velmi škodlivé důsledky pro spotřebitele a jejich rodiny.

- 33 Pokud jde o použití směrnice 2005/29, předkládající soud je toho názoru, že nelze ze soudního přezkumu podle této směrnice vyloučit praxi poskytování úvěru za účelem splacení dluhů pramenících z jednoho nebo několika dřívějších úvěrů. Předkládající soud má za to, že okolnosti, za nichž byla dotčená smlouva o úvěru sjednána, představují nekalé obchodní praktiky, které by měly spadat do oblasti působnosti uvedené směrnice. Kromě toho, i když nekalé obchodní praktiky přímo nezpůsobují neplatnost dotčeného právního aktu, mají vliv na posouzení zneužívající povahy smluvních ujednání.
- 34 Pokud jde o použití směrnice 2008/48, má tento soud za to, že úvěr poskytnutý za účelem splacení dluhů pramenících z dřívějších úvěrů neodpovídá ani jejímu cíli, a dokonce ani cíli směrnice, která jí předcházela.
- 35 Kromě toho, i když jsou smlouvy o úvěru zajištěné zástavním právem k nemovitosti nebo právem souvisejícím s nemovitým majetkem vyloučeny z působnosti směrnice 2008/48, v projednávané věci dotčená úvěrová smlouva nevymezuje předmět úvěru a splňuje požadavky použitelné na smlouvy o spotřebitelském úvěru. Tato smlouva o úvěru není ani zajištěna zástavním právem k nemovitosti ani určena k financování nabytí nemovitosti, ale sloužila k zajištění splacení dřívějších spotřebitelských úvěrů. Za těchto okolností existuje úzká souvislost mezi uvedenou smlouvou o úvěru a těmito smlouvami o spotřebitelském úvěru dříve uzavřenými SP a CI, takže si předkládající soud klade otázku, zda taková situace spadá do působnosti směrnice 2008/48.
- 36 Konečně za účelem určení přesné výše dluhu žalobců v původním řízení se předkládající soud táže, zda je v projednávané věci použitelný přístup, jenž Soudní dvůr zaujal v rozsudku ze dne 21. dubna 2016, Radlinger a Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283).
- 37 Za těchto podmínek se Krajský soud v Prešove (Krajský soud v Prešově) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1. Brání článek 47 [Listiny] ve spojení s články 7 a 38 [této Listiny], směrnice [93/13], směrnice [2005/29], jakož i zásada efektivit práva Evropské unie takové právní úpravě, jako je § 53 odst. 9 a § 565 občanského zákoníku, podle kterých se při zesplatnění úvěru nezohledňuje přiměřenost tohoto úkonu, zejména závažnost porušení povinnosti spotřebitelů ve vztahu k výši a délce trvání úvěru?

V případě záporné odpovědi na [první] otázku [...]:

2. a) Brání článek 47 [Listiny] ve spojení s články 7 a 38 [této Listiny], směrnice 93/13, směrnice 2005/29, jakož i zásada efektivit práva Evropské unie takové judikatuře, která meritorně nebrání výkonu zástavního práva soukromou dražbou nemovitosti, která představuje obydlí spotřebitelů a případně jiných osob, a současně nezohledňuje závažnost porušení povinnosti spotřebitele ve vztahu k výši úvěru a úvěrovému období, i když existuje jiný způsob uspokojení pohledávky poskytovatele úvěru soudní exekucí, v rámci níž není prodej obydlí zatíženého zástavním právem prioritním?
- b) Musí být čl. 3 odst. 1 směrnice 2005/29 vykládán v tom smyslu, že ochrana spotřebitele před nekalými obchodními praktikami při poskytování spotřebitelských úvěrů se vztahuje i na jakékoli způsoby uspokojení pohledávky poskytovatele úvěru, včetně sjednání nového úvěru poskytnutého na úhradu závazků z předcházejícího úvěru?

- c) Musí být směrnice 2005/29 vykládána v tom smyslu, že za nekalou obchodní praktiku se považuje i jednání poskytovatele, který poskytuje opakovaně úvěry spotřebiteli, který není schopen splácet úvěry, a to tak, že z toho vzniká řetěz úvěrů, které poskytovatel úvěru spotřebiteli reálně nevyplácí, ale sám je přijímá ke splacení dřívějších úvěrů a celkových nákladů na úvěry?
- d) Musí být čl. 2 odst. 2 písm. a) [směrnice 2008/48] ve spojení s bodem 10 odůvodnění této směrnice vykládán v tom smyslu, že nevykládá působnost uvedené směrnice ani na případy úvěru, který vykazuje všechny znaky spotřebitelského úvěru, nebyl sjednán účel úvěru, poskytovatel úvěru si až na nepatrnou část vyhradil celý úvěr na úhradu dřívějších spotřebitelských úvěrů, avšak na zajištění se sjednalo zástavní právo na nemovitost?
- e) Musí být rozsudek ze dne 21. dubna 2016, Radlinger a Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283), vykládán v tom smyslu, že se vztahuje i na případ smlouvy o úvěru poskytnuté spotřebiteli, jejíž výše je zčásti určena na úhradu nákladů poskytovatele úvěru?“

Řízení před Soudním dvorem

- 38 Podáním došlým kanceláři Soudního dvora dne 22. února 2023 VÚB podala návrh, aby bylo na základě čl. 100 odst. 2 jednacího řádu Soudního dvora určeno, že Soudní dvůr již nemá pravomoc rozhodnout ve věci, jelikož spor v původním řízení se stal bezpředmětným. Podpůrně VÚB podala návrh, aby bylo nařízeno znovuotevření ústní části řízení podle článku 83 jednacího řádu Soudního dvora.
- 39 Podáním došlým kanceláři Soudního dvora dne 9. srpna 2023 VÚB znovu podala návrh na znovuotevření ústní části řízení.
- 40 Zaprvé, pokud jde o hlavní návrh obsažený v podání došlém dne 22. února 2023, VÚB prohlašuje, že se s účinností od 14. února 2023 vzdala zástavního práva k nemovitosti, jež zajišťuje dotčenou smlouvu o úvěru, takže se spor v původním řízení stal bezpředmětným a o projednávání žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce již není důvodné rozhodnout.
- 41 Dopisem došlým kanceláři Soudního dvora dne 21. dubna 2023 kromě toho VÚB informovala Soudní dvůr, že souhlasila s postoupením dluhu žalobců v původním řízení třetí osobě, která tento dluh mezitím splatila. Rovněž z tohoto důvodu se spor v původním řízení stal bezpředmětným.
- 42 Podle ustálené judikatury Soudního dvora platí, že se na otázky týkající se výkladu unijního práva položené vnitrostátním soudem v právním a skutkovém rámci, který tento soud vymezí v rámci své odpovědnosti a jehož správnost nepřísluší Soudnímu dvoru ověřovat, vztahuje domněnka relevance. Z ustálené judikatury nicméně rovněž vyplývá, že postup zavedený článkem 267 SFEU je nástrojem spolupráce mezi Soudním dvorem a vnitrostátními soudy, díky němuž Soudní dvůr poskytuje vnitrostátním soudům výklad unijního práva, jenž je pro ně nezbytný k vyřešení sporů, které mají tyto soudy rozhodnout. Důvodem existence žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce není vydávání konzultativních stanovisek k obecným nebo hypotetickým otázkám, ale potřeba skutečného vyřešení sporu. Pokud tedy vyjde najevo, že se spor ve věci v původním řízení stal bezpředmětným, takže položené otázky již nejsou pro řešení daného sporu zjevně relevantní, má Soudní dvůr povinnost rozhodnout o nevydání rozhodnutí ve věci samé (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 24. listopadu 2022, Banco Cetelem, C-302/21, EU:C:2022:919, body 26, 27, 31 a 32, jakož i citovaná judikatura).

- 43 V této souvislosti zaslal Soudní dvůr dne 14. března 2023 a 26. května 2023 předkládajícímu soudu žádost o vysvětlení s cílem zjistit, zda okolnosti uvedené VÚB skutečně ukončily spor v původním řízení a zda jsou odpovědi na otázky položené Soudnímu dvoru stále nezbytné pro vyřešení sporu v původním řízení, a případně z jakých důvodů.
- 44 V dopisech ze dne 5. dubna 2023 a 12. června 2023 předkládající soud uvedl, že ani vzdání se zástavního práva k nemovitosti ani postoupení dluhu nevedly k tomu, že se spor v původním řízení stal bezpředmětným, a to v podstatě z důvodu, že nebyly splněny podmínky platnosti stanovené za tímto účelem vnitrostátním právem. Tento soud upřesnil, že neschválil jednostranné vzdání se zástavního práva ze strany VÚB, neboť pro zánik takového zástavního práva vzdáním se tohoto práva je nezbytná dohoda s dlužníky. Dále zdůraznil, že pokud by v souladu s vnitrostátními právními předpisy byla pohledávka VÚB postoupena, všechna práva žalobců v původním řízení jakožto spotřebitelů by byla zachována.
- 45 S ohledem na vysvětlení poskytnutá předkládajícím soudem je třeba mít za to, že spor v původním řízení si zachovává svůj předmět, a proto jsou položené otázky nadále relevantní pro vyřešení tohoto sporu. O žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce je tudíž třeba rozhodnout.
- 46 Pokud jde zadruhé o návrh na znovuotevření ústní části řízení, VÚB v podpůrném návrhu došlém kanceláři Soudního dvora dne 22. února 2023 v podstatě tvrdí, že v některých bodech nesouhlasí se stanoviskem generální advokátky, které podle ní vychází z nesprávných skutečností, takže je třeba objasnit skutkový nebo právní kontext předběžných otázek. VÚB kromě toho v několika ohledech zpochybňuje výklad směrnic uvedených v těchto otázkách, který poskytla generální advokátka ve svém stanovisku.
- 47 Podáním došlým kanceláři Soudního dvora dne 9. srpna 2023 VÚB na podporu svého návrhu na znovuotevření ústní části řízení Soudnímu dvoru oznamuje, že téhož dne podala k Ústavnému soudu Slovenskej republiky (Ústavní soud Slovenské republiky) ústavní stížnost proti rozhodnutí předkládajícího soudu ze dne 12. června 2023, kterým posledně uvedený soud rozhodl o zamítnutí jejího návrhu na zpětvzetí žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce bez ohledu na to, že se VÚB vzdala zástavního práva k nemovitosti a postoupila dluh, jak se uvádí v bodě 44 tohoto rozsudku. VÚB však nenavrhla, aby tento soud vzal zpět žádost o rozhodnutí o předběžné otázce z důvodu těchto úkonů, ale aby Soudní dvůr upozornila na veškeré skutečnosti, které by mohly mít vliv na pokračování řízení o předběžné otázce v souladu s čl. 100 odst. 2 jednacího řádu. Toto vzdání se práva a postoupení dluhu přitom podle ní takové skutečnosti představují.
- 48 VÚB má dále v podstatě za to, že v případě, že by informace, které má Soudní dvůr k dispozici o tomto postoupení a vzdání se práva, neumožnily rozhodnout o projednávané žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce na základě čl. 100 odst. 2 jednacího řádu, bylo by třeba přistoupit ke znovuotevření ústní části řízení za účelem objasnění skutečností, které považuje v tomto ohledu za relevantní.
- 49 Podle článku 83 jednacího řádu může Soudní dvůr kdykoli po vyslechnutí generálního advokáta nařídit znovuotevření ústní části řízení, zejména má-li za to, že věc není dostatečně objasněna, nebo předložil-li některý z účastníků řízení po ukončení této části řízení novou skutečnost, která může mít rozhodující vliv na rozhodnutí Soudního dvora, anebo má-li být věc rozhodnuta na základě argumentu, který nebyl mezi účastníky řízení nebo zúčastněnými uvedenými v článku 23 statutu Soudního dvora Evropské unie projednán.

- 50 Úvodem je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury nesouhlas účastníka sporu v původním řízení nebo zúčastněného se stanoviskem generálního advokáta nemůže sám o sobě představovat důvod ke znovuotevření ústní části řízení (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 16. února 2023, Gallaher, C-707/20, EU:C:2023:101, bod 45 a citovaná judikatura).
- 51 Z toho vyplývá, že nesouhlas VÚB se stanoviskem generální advokátky nemůže sám o sobě odůvodnit znovuotevření ústní části řízení.
- 52 Kromě toho má Soudní dvůr po vyslechnutí generální advokátky za to, že po ukončení písemné části řízení a po jednání, které se před ním konalo, má k dispozici všechny informace nezbytné pro vydání rozhodnutí o projednávané žádosti o předběžné otázce.
- 53 Účastníci původního řízení a zúčastnění, kteří se účastnili tohoto řízení, a zejména VÚB, totiž mohli v průběhu písemné i ústní části tohoto řízení uvést informace o právním a skutkovém stavu, které považovali za relevantní k tomu, aby Soudní dvůr mohl odpovědět na otázky položené předkládajícím soudem. Kromě toho, přestože Soudní dvůr výslovně požádal, aby se VÚB na jednání vyjádřila k odpovědím poskytnutým předkládajícím soudem na první žádost o vysvětlení, která mu byla zaslána dne 7. června 2022 a která se týkala zejména právního a skutkového rámce předběžných otázek, VÚB se rozhodla, že se jednání nezúčastní. Pokud jde dále o vzdání se zástavního práva k nemovitosti a postoupení dluhu, jakož i jejich důsledky pro účely použití čl. 100 odst. 2 jednacího řádu, je nutno konstatovat, že tyto skutečnosti nemohou mít vliv na rozhodnutí, které má Soudní dvůr vydat, s ohledem na důvody uvedené v bodech 40 až 45 tohoto rozsudku.
- 54 A konečně, návrhy na znovuotevření ústní části řízení podané VÚB neodhalují žádnou novou skutečnost, která by mohla mít vliv na rozhodnutí, které má Soudní dvůr vydat.
- 55 Za těchto okolností není důvodné nařídít znovuotevření ústní části řízení.

K předběžným otázkám

K přípustnosti

- 56 VÚB v podstatě tvrdí, že předběžné otázky týkající se výkladu směrnice 93/13 jsou nepřipustné z důvodu, že nejsou užitečné pro účely vyřešení sporu a jsou hypotetické, jelikož nemají žádný vztah k předmětu sporu v původním řízení. V tomto ohledu v podstatě uvádí, že žalobci v původním řízení systematicky a vážně porušovali své smluvní povinnosti, takže výkon zástavního práva byl v každém případě v souladu s testem proporcionality podle kritérií uvedených v rozsudku ze dne 14. března 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, bod 73).
- 57 Podle ustálené judikatury Soudního dvora se na otázky týkající se výkladu unijního práva položené vnitrostátním soudem v právním a skutkovém rámci, který tento soud vymezí na vlastní odpovědnost a jehož správnost nepřísluší Soudnímu dvoru ověřovat, vztahuje domněnka relevance. Soudní dvůr může odmítnout rozhodnout o předběžné otázce podané vnitrostátním soudem na základě článku 267 SFEU pouze tehdy, když nejsou dodrženy požadavky na obsah žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, které jsou uvedeny v článku 94 jednacího řádu, nebo když je zjevné, že výklad nebo posouzení platnosti pravidla Unie, o které vnitrostátní soud žádá,

nemají žádný vztah k realitě nebo předmětu sporu v původním řízení nebo když se jedná o hypotetický problém (rozsudek ze dne 20. října 2022, Koalicija „Demokratična Bulgaria“ – Obedinenije“, C-306/21, EU:C:2022:813, bod 27 a citovaná judikatura).

- 58 Takovou neexistenci vztahu nebo hypotetickou povahu položených otázek přitom nelze založit pouze na tvrzení VÚB, že provedení výkonu zástavního práva je v projednávané věci přiměřené. Jak totiž uvedla generální advokátka v bodě 49 svého stanoviska, cílem otázek týkajících se výkladu směrnice 93/13 není určit, zda tomu tak je v projednávané věci, ale zjistit, zda soud musí posoudit přiměřenost možnosti, kterou věřiteli nabízí ujednání o zesplatnění úvěru, pokud neexistuje takováto povinnost soudu ve vnitrostátní právní úpravě nebo judikatuře.
- 59 Požadovaný výklad ustanovení směrnice 93/13 se tedy jeví jako nezbytný pro vyřešení sporu v původním řízení a předběžné otázky nejsou hypotetické. Tyto otázky jsou tudíž přípustné.
- 60 Naproti tomu je třeba konstatovat, že – jak tvrdí slovenská vláda a Komise – předkládající soud neposkytl informace o právní úpravě a skutkovém stavu, které by prokazovaly souvislost mezi položenými otázkami a směrnicí 2005/29. Předkládající soud nevysvětluje vztah, který údajně existuje mezi uplatněním ujednání o zesplatnění úvěru na straně jedné a existencí nekalých obchodních praktik na straně druhé. Stejně tak neupřesňuje ani to, v jakém rozsahu by výkon zástavního práva k nemovitosti prostřednictvím dobrovolné dražby mohl představovat nekalou obchodní praktiku, ani důvod, proč by byl výklad této směrnice v tomto kontextu nezbytný pro vyřešení sporu v původním řízení.
- 61 Je tedy třeba mít za to, že požadavky stanovené v čl. 94 písm. c) jednacího řádu nejsou splněny a že v souladu s judikaturou připomenutou v bodě 57 tohoto rozsudku jsou předběžné otázky nepřipustné v rozsahu, v němž se týkají výkladu směrnice 2005/29.

K první otázce

- 62 Vzhledem k tomu, že první otázka se týká především rozsahu soudního přezkumu možnosti věřitele prohlásit celý úvěr za splatný na základě ujednání o zesplatnění úvěru, je třeba nejprve zkoumat, zda v projednávané věci spadá ujednání o zesplatnění úvěru do působnosti směrnice 93/13. Podle čl. 1 odst. 2 této směrnice totiž smluvní ujednání, která odrážejí závazné právní a správní předpisy, nejsou předmětem jejich ustanovení.
- 63 Toto vyloučení použití režimu směrnice 93/13, jež se vztahuje na ustanovení vnitrostátního práva, která upravují vztah smluvních stran nezávisle na jejich volbě, a na ustanovení, která se použijí automaticky, je odůvodněno skutečností, že je v zásadě legitimní předpokládat, že vnitrostátní zákonodárce nastolil rovnováhu mezi právy a závazky smluvních stran určitých smluv, což je rovnováha, kterou výslovně zamýšlel chránit unijní normotvůrce (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 10. června 2021, Prima banka Slovensko, C-192/20, EU:C:2021:480, bod 32, a ze dne 5. května 2022, Zagrebačka banka, C-567/20, EU:C:2022:352, bod 57 a citovaná judikatura).
- 64 Uvedená výjimka předpokládá splnění dvou podmínek, a to zaprvé smluvní ujednání musí odrážet právní nebo správní ustanovení a zadruhé toto právní ustanovení musí být závazné (rozsudky ze dne 10. září 2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, bod 78, jakož i ze dne 3. března 2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, bod 31).

- 65 Za účelem zjištění, zda jsou tyto podmínky splněny, Soudní dvůr rozhodl, že je na vnitrostátním soudu, aby ověřil, zda toto smluvní ujednání odráží ustanovení vnitrostátního práva, jež se použijí na smluvní strany kogentně bez ohledu na jejich volbu, nebo dispozitivní ustanovení, která se tedy použijí automaticky v případě neexistence odlišného ujednání mezi smluvními stranami v tomto ohledu (rozsudky ze dne 10. září 2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, bod 79, ze dne 3. března 2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, bod 32, a ze dne 5. května 2022, Zagrebačka banka, C-567/20, EU:C:2022:352, bod 55).
- 66 V tomto ohledu vnitrostátnímu soudu přísluší ověřit, zda takové ujednání spadá pod čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13 na základě kritérií vymezených Soudním dvorem, to znamená s přihlédnutím k povaze, obecné systematické a ustanovením dotčených úvěrových smluv, jakož i k právnímu a skutkovému kontextu, do kterého jsou tyto smlouvy zasazeny, s přihlédnutím ke skutečnosti, že s ohledem na cíl ochrany spotřebitele sledovaný touto směrnicí je třeba výjimku stanovenou v čl. 1 odst. 2 této směrnice vykládat striktně (rozsudek ze dne 5. května 2022, Zagrebačka banka, C-567/20, EU:C:2022:352, bod 58 a citovaná judikatura).
- 67 V projednávané věci se s výhradou ověření předkládajícím soudem jeví, že ustanovení vnitrostátního práva, která jsou předmětem první otázky, a sice § 53 odst. 9 a § 565 občanského zákoníku, se odrážejí v ujednání dotčené smlouvy o úvěru, a sice v ujednání o zesplatnění úvěru. Předkládající soud v tomto ohledu totiž uvádí, že toto ujednání „v podstatě kopíruje“ tato ustanovení.
- 68 Podle § 53 odst. 9 občanského zákoníku může věřitel v případě smlouvy o spotřebitelském úvěru spláceném ve splátkách požádat o splacení celého úvěru v souladu s § 565 tohoto zákoníku, pokud se na tom smluvní strany dohodnou. Věřitel může uplatnit toto právo nejdříve po uplynutí tří měsíců od prodlení se zaplacením splátky a pouze poté, co na to upozorní spotřebitele nejméně patnáct dnů předem.
- 69 Předkládající soud v odpovědi na žádost Soudního dvora o vysvětlení v tomto ohledu uvedl, že se uvedená ustanovení ve vzájemném spojení nepoužijí automaticky nebo standardně v případě neexistence odlišného ujednání mezi smluvními stranami v tomto smyslu. Kromě toho, i když se strany ve smlouvě o úvěru dohodly, že věřitel může požadovat předčasné splacení půjčené částky, věřitel není povinen toto právo uplatnit. Předkládající soud má kromě toho za to, že § 54 odst. 1 občanského zákoníku, který v podstatě stanoví, že se smluvní podmínky upravené spotřebitelskou smlouvou nemohou odchýlit od tohoto zákoníku v neprospěch spotřebitele, nicméně nepřiznává § 53 odst. 9 uvedeného zákoníku kogentní povahu, jelikož první z uvedených ustanovení umožňuje smluvním stranám odchýlit se od druhého, pokud je to ve prospěch spotřebitele.
- 70 S výhradou ověření předkládajícím soudem, který má jako jediný pravomoc vykládat ustanovení vnitrostátního práva, se tedy nejeví, že by ujednání o zesplatnění úvěru, které umožňuje věřiteli požadovat předčasné splacení celé zbývající dlužné částky v případě, že dlužník poruší své smluvní povinnosti, muselo být kvalifikováno jako „ujednání, které odráží závazné právní a správní předpisy“ ve smyslu čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13, neboť sice přebírá vnitrostátní ustanovení uvedená v bodě 68 tohoto rozsudku, avšak tato ustanovení nejsou závazná, a nesplňují tedy druhou podmínku požadovanou v čl. 1 odst. 2 pro uplatnění výjimky v něm stanovené.
- 71 V takovém případě se na takové ujednání tudíž vztahují ustanovení směrnice 93/13, jak jsou vykládána Soudním dvorem.

- 72 Pokud jde o meritum otázky, podle ustálené judikatury platí, že v rámci postupu spolupráce mezi vnitrostátními soudy a Soudním dvorem zavedeného článkem 267 SFEU přísluší Soudnímu dvoru poskytnout vnitrostátnímu soudu užitečnou odpověď, která mu umožní rozhodnout spor, jenž mu byl předložen. Z tohoto hlediska mu přísluší, aby přeformuloval otázky, které jsou mu položeny, a vyložil všechna ustanovení unijního práva, která vnitrostátní soudy potřebují pro rozhodnutí o sporech, které projednávají, i pokud nejsou tato ustanovení výslovně zmíněna v otázkách, které mu tyto soudy položily (v tomto smyslu viz zejména rozsudek ze dne 4. října 2018, Kamenova, C-105/17, EU:C:2018:808, bod 21 a citovaná judikatura).
- 73 V tomto ohledu je třeba mít za to, že podstatou první otázky předkládajícího soudu je, zda čl. 3 odst. 1, čl. 4 odst. 1, čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 vykládané ve světle článků 7 a 38 Listiny musí být vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, podle které soudní přezkum zneužívající povahy ujednání o zesplatnění úvěru obsaženého ve smlouvě o spotřebitelském úvěru nezohledňuje přiměřenost možnosti ponechané prodávajícímu nebo poskytovateli uplatnit právo, které pro něj vyplývá z tohoto ujednání, s ohledem na kritéria spojená zejména se závažností nesplnění smluvních povinností ze strany spotřebitele, jako je výše nezaplacených splátek ve vztahu k celkové výši úvěru a délce trvání smlouvy, jakož i na možnost, že uplatnění uvedeného ujednání povede k tomu, že prodávající nebo poskytovatel může přistoupit k vymáhání částek dlužných na základě téhož ujednání prodejem rodinného obydlí spotřebitele mimo jakékoli soudní řízení.
- 74 Zprv je třeba připomenout, že s ohledem na nerovné postavení, v němž se spotřebitel nachází vůči prodávajícímu nebo poskytovateli jak z hlediska vyjednávací síly, tak úrovně informovanosti, čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 stanoví, že zneužívající ujednání nejsou pro spotřebitele závazná. V tomto kontextu a za účelem zajištění vysoké úrovně ochrany spotřebitele uvedené v článku 38 Listiny má vnitrostátní soud povinnost posoudit zneužívající povahu smluvního ujednání spadajícího do působnosti směrnice 93/13 i bez návrhu a odstranit tak nerovnováhu, která existuje mezi spotřebitelem a prodávajícím nebo poskytovatelem, pokud má za tímto účelem k dispozici nezbytné informace o právním a skutkovém stavu (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 19. prosince 2019, Bondora, C-453/18 a C-494/18, EU:C:2019:1118, bod 40, jakož i ze dne 17. května 2022, Ibercaja Banco, C-600/19, EU:C:2022:394, body 35 až 37).
- 75 Pokud jde zadruhé o kritéria, podle kterých má být takový soudní přezkum vykonáván, je třeba připomenout, že čl. 3 odst. 1 a čl. 4 odst. 1 směrnice 93/13 jako celek stanoví obecná kritéria pro posuzování zneužívajícího charakteru smluvních ujednání, na která se vztahují ustanovení této směrnice (rozsudek ze dne 3. června 2010, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid, C-484/08, EU:C:2010:309, bod 33).
- 76 Odkazem na pojmy „pochtivost“ a „významná nerovnováha v právech a povinnostech stran“, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele, ustanovení čl. 3 odst. 1 směrnice 93/13 pouze abstraktně definuje prvky, které dávají smluvnímu ujednání, které nebylo individuálně sjednáno, zneužívající povahu (rozsudek ze dne 26. ledna 2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, bod 58 a citovaná judikatura).
- 77 Za účelem zodpovězení otázky, zda ujednání způsobuje „významnou nerovnováhu“ v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele, je třeba zohlednit především vnitrostátní právní úpravu, která se použije v případě neexistence dohody mezi stranami. Tato srovnávací analýza vnitrostátnímu soudu umožní zhodnotit, zda a případně

do jaké míry je právní postavení spotřebitele smlouvou zhoršeno ve srovnání s právním postavením, jaké by měl podle platné vnitrostátní právní úpravy (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 14. března 2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, bod 68).

- 78 Pokud jde o otázku, za jakých okolností je způsobena taková nerovnováha „v rozporu s požadavkem poctivosti“, vnitrostátní soud musí s ohledem na šestnáctý bod odůvodnění směrnice 93/13 za tímto účelem ověřit, zda prodávající nebo poskytovatel, který jedná se spotřebitelem poctivě a přiměřeně, mohl rozumně očekávat, že by spotřebitel s takovým ujednáním souhlasil po předchozím individuálním vyjednávání (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 14. března 2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, bod 69, a rozsudek ze dne 10. června 2021, BNP Paribas Personal Finance, C-609/19, EU:C:2021:469, bod 66).
- 79 Kromě toho z čl. 4 odst. 1 této směrnice vyplývá, že zneužívající povaha smluvního ujednání musí být posuzována s ohledem na povahu zboží nebo služeb, pro které byla smlouva uzavřena, a s ohledem na všechny okolnosti v době uzavření smlouvy, které provázely její uzavření, a na všechna ostatní ujednání uvedené smlouvy nebo jiné smlouvy, ze kterých vychází.
- 80 Pokud jde konkrétně o takové ujednání smlouvy o dlouhodobém hypotečním úvěru, které určuje podmínky, za kterých je věřitel oprávněn požadovat předčasné splacení, jako je ujednání o zesplatnění úvěru, Soudní dvůr již měl příležitost stanovit kritéria, na jejichž základě bude moci vnitrostátní soud zjistit případnou zneužívající povahu tohoto ujednání, jak připomněla generální advokátka v bodě 74 svého stanoviska.
- 81 Soudní dvůr opakovaně rozhodl, že pro účely určení, zda smluvní ujednání o zesplatnění hypotečního úvěru způsobuje významnou nerovnováhu v neprospěch spotřebitele, má zásadní význam zejména otázka, zda právo prodávajícího či poskytovatele prohlásit celý úvěr za splatný závisí na tom, že spotřebitel nesplní závazek, který má zásadní význam v rámci daného smluvního vztahu, zda je toto právo stanoveno pro případy, kdy je takové nesplnění závazku dostatečně závažné vzhledem k délce trvání a k výši úvěru, zda se toto právo odchyluje od právní úpravy, která se použije v dané oblasti v případě chybějících zvláštních smluvních ustanovení, a zda vnitrostátní právo stanoví odpovídající a účinné prostředky, které spotřebiteli, pokud je vůči němu takové ujednání uplatněno, umožní, aby odvrátil účinky splatnosti úvěru (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 26. ledna 2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, bod 66 a citovaná judikatura).
- 82 Z toho vyplývá, že vnitrostátní soud musí při posuzování případné zneužívající povahy smluvního ujednání zejména přezkoumat přiměřenost možnosti ponechané věřiteli požadovat na základě tohoto ujednání zaplacení celé dlužné částky, což znamená, že musí zohlednit zejména rozsah, v němž spotřebitel nesplnil smluvní povinnosti, jako je výše nezaplacených splátek ve vztahu k celkové výši úvěru a délce trvání smlouvy.
- 83 V tomto ohledu je třeba připomenout, že kritéria stanovená v rozsudku ze dne 26. ledna 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60, bod 66), pro posouzení zneužívající povahy smluvního ujednání o zesplatnění úvěru z důvodu, že dlužník po omezenou dobu neplní své závazky, nejsou kumulativní, alternativní ani taxativní (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 8. prosince 2022, C-600/21, Caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest, EU:C:2022:970, body 30 a 31).

- 84 Z toho vyplývá, že soudní přezkum přiměřenosti tohoto ujednání musí být případně proveden na základě dodatečných kritérií. S ohledem na účinky, které může mít ujednání o zesplatnění úvěru vložené do takové smlouvy o spotřebitelském úvěru zajištěném rodinným obydlím, jako je smlouva dotčená ve věci v původním řízení, musí vnitrostátní soud při posuzování zneužívající povahy možnosti, kterou toto ujednání poskytuje věřiteli, ve své analýze případné smluvní nerovnováhy vytvořené uvedeným ujednáním zohlednit okolnost, že jeho uplatnění může případně vést k tomu, že věřitel bude vymáhat částky dlužné na základě téhož ujednání prodejem tohoto obydlí mimo jakékoli soudní řízení.
- 85 V tomto ohledu musí tento soud v rámci posouzení prostředků, které spotřebiteli umožní odvrátit účinky úplné splatnosti částek dlužných na základě úvěrové smlouvy, zohlednit důsledky, které s sebou přináší vystěhování spotřebitele a jeho rodiny z obydlí představujícího jejich hlavní bydliště. Právo na obydlí je totiž základním právem zaručeným článkem 7 Listiny, který musí být vnitrostátním soudem vzat v úvahu při provádění směrnice 93/13. Soudní dvůr již zdůraznil význam toho, že tento soud má k dispozici předběžná opatření umožňující přerušování protiprávního řízení týkajícího se realizace zástavního práva k nemovitosti nebo zabránění takovému řízení, pokud se přiznání takových opatření jeví jako nezbytné k zajištění účinnosti ochrany zamýšlené směrnicí 93/13 (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 10. září 2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, body 63 až 66).
- 86 Pokud by na základě výše uvedených kritérií musel předkládající soud v rámci posouzení zneužívající povahy ujednání o zesplatnění úvěru konstatovat, že v projednávaném případě právo sjednané ve prospěch VÚB požadovat předčasné splacení zbývajících dlužných částek na základě dotčené smlouvy o úvěru, zajištěné rodinným obydlím žalobců v původním řízení, umožňuje tomuto prodávajícímu nebo poskytovateli uplatnit toto právo bez nutnosti zohlednit závažnost nesplnění povinnosti ze strany spotřebitelů ve vztahu k poskytnuté částce a délce trvání úvěru, toto konstatování by mohlo vést tento soud k tomu, že by musel považovat toto ujednání za zneužívající, jelikož by v rozporu s požadavkem poctivosti způsobovalo významnou nerovnováhu v neprospěch spotřebitelů s ohledem na všechny okolnosti, za kterých byla tato smlouva uzavřena a o nichž prodávající nebo poskytovatel mohl vědět v době jejího uzavření.
- 87 Pokud by na základě této analýzy bylo ujednání prohlášeno za zneužívající, musel by tento soud toto ujednání nepoužít, aby vůči spotřebiteli nevyvolávalo závazné účinky, vyjma případu, kdy s tím spotřebitel nesouhlasí (rozsudek ze dne 16. července 2020, Caixabank a Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-224/19 a C-259/19, EU:C:2020:578, bod 50).
- 88 V tomto ohledu podmínky stanovené vnitrostátními právními řády, na které odkazuje čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13, nemohou zasahovat do podstaty práva nebýt vázán ujednáním, o němž se má za to, že je zneužívající, které pro spotřebitele vyplývá z tohoto ustanovení (rozsudek ze dne 26. ledna 2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, bod 51 a citovaná judikatura).
- 89 V případě neprovedení takového přezkumu by totiž byla ochrana spotřebitele neúplná a nedostatečná a nepředstavovala by přiměřený ani účinný prostředek zabraňující dalšímu používání tohoto typu ujednání, což by bylo v rozporu s čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 (rozsudek ze dne 26. ledna 2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, bod 52 a citovaná judikatura).
- 90 S ohledem na všechny výše uvedené důvody je třeba na první otázku odpovědět tak, že čl. 3 odst. 1, čl. 4 odst. 1, čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 ve spojení s články 7 a 38 Listiny musí být vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, podle které soudní přezkum zneužívající povahy ujednání o zesplatnění úvěru před původně sjednaným datem obsaženého ve

smlouvě o spotřebitelském úvěru nezohledňuje přiměřenost možnosti ponechané prodávajícímu nebo poskytovateli uplatnit právo, které pro něj vyplývá z tohoto ujednání, s ohledem na kritéria spojená zejména se závažností nesplnění smluvních povinností ze strany spotřebitele, jako je výše nezaplacených splátek ve vztahu k celkové výši úvěru a délce trvání smlouvy, jakož i s možností, že uplatnění tohoto ujednání povede k tomu, že prodávající nebo poskytovatel může přistoupit k vymáhání částek dlužných na základě uvedeného ujednání prodejem rodinného obydlí spotřebitele mimo jakékoli soudní řízení.

Ke druhé otázce

- 91 S ohledem na odpověď na první otázku není třeba odpovídat na druhou otázku.

K nákladům řízení

- 92 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (čtvrtý senát) rozhodl takto:

Článek 3 odst. 1, čl. 4 odst. 1, čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách ve spojení s články 7 a 38 Listiny základních práv Evropské unie

musí být vykládány v tom smyslu, že

brání vnitrostátní právní úpravě, podle které soudní přezkum zneužívající povahy ujednání o zesplatnění úvěru před původně sjednaným datem, obsaženého ve smlouvě o spotřebitelském úvěru, nezohledňuje přiměřenost možnosti ponechané prodávajícímu nebo poskytovateli uplatnit právo, které pro něj vyplývá z tohoto ujednání, s ohledem na kritéria spojená zejména se závažností nesplnění smluvních povinností ze strany spotřebitele, jako je výše nezaplacených splátek ve vztahu k celkové výši úvěru a délce trvání smlouvy, jakož i s možností, že uplatnění tohoto ujednání povede k tomu, že prodávající nebo poskytovatel může přistoupit k vymáhání částek dlužných na základě uvedeného ujednání prodejem rodinného obydlí spotřebitele mimo jakékoli soudní řízení.

Podpisy